

फक्त सभासदांसाठी

वर्ष ४४वे, अंक ५वा * नोव्हेंबर २०२५

सभा : मंगळवारी संध्या. ६.३० वा.

रुईया मूक बधिर शाळेचे सभागृह,
स.प.महाविद्यालय प्रांगण (मागची बाजू)

मैत्रेय चॅरिटेबल सोसायटी, पुणे

* अध्यक्ष *

डॉ.राधा संगमनेरकर

मो. ९८८१३०७२७८

नोंदणी क्र. MAH /1528/06/Pune, दिनांक ७ सप्टेंबर २००६

पत्रव्यवहारासाठी पत्ता :

द्वारा-प्रबोध, १०७०, शुक्रवार पेठ, सुभाषनगर लेन नं. ६, पुणे ४११००२.

snehseva1981@gmail.com

* संपादक *

प्रा. रवींद्र कोठावडे

मो.९८६०४२४३४९

संवाद अंतर्मनाचा

सनेहसेवामध्ये सौ. वेदांती भाटवडेकर ह्यांचे 'संवाद अंतर्मनाचा' ह्या अतिशय आगळ्या-वेगळ्या विषयावर, दि. ४ नोव्हेंबर, २०२५ रोजी व्याख्यान झाले. सौ. वेदांती ह्यांना अनेक विषयात रस असून त्यांनी वास्तूशास्त्र, लोलकशास्त्र, अंकशास्त्र, रेकी, फ्लॉवर रेमेडी, टॅरो कार्ड, अशा अनेक विषयांचा अभ्यास केला असून, अध्यात्मातही त्यांना विशेष रुची आहे. पुस्तक वाचन हा तर त्यांचा छंदच असून त्यांच्याकडे भरपूर पुस्तके आहेत. २०२२ मध्ये संवादशास्त्र ह्या विषयाचा अभ्यास करून त्यांनी टेलिपॅथी तंत्र आत्मसात केले आहे...

वस्तुतः टेलिपॅथी म्हणजेच दूरसंवेदना किंवा दूरमनोसंप्रेषण, (सिक्स्थ सेन्स) हा सर्वांच्यातच थोड्या फार प्रमाणात असतो. मात्र तो विकसित पण करता येतो, हे त्यांच्याकडून पहिल्यांदाच समजले.

माणूस सोडून सर्व सजीव प्राण्यांना, निसर्गालाही भाव-भावना असतात आणि त्या व्यक्त करायची त्यांची पण एक विशिष्ट पद्धत असते. त्या भाव-भावना त्यांच्या पातळीवर जाऊन, त्या जाणणे (सेन्स करणे), त्यांचे प्रश्न समजून घेणे, त्यावर उपाय सुचवणे आणि त्या अनुषंगाने अनेक प्राणी-प्रेमी पालक ह्यांना मदत करणे, अशा पद्धतीने त्या काम करतात.

एखादा प्राणी हरवला किंवा दिवसेंदिवस उदास राहू लागला, किंवा त्याने खाणे-पिणे वर्ज्य केले, तर त्याच्यावर जीवापाड प्रेम करणाऱ्यांना काय करावे, हेच समजत नाही. अशा वेळी सौ. वेदांती त्यांना मदत करतात. त्या प्राण्यांशी त्यांच्या अंतर्मनाच्या पातळीवर जाऊन संवाद साधतात, त्यांचे जे मानसिक दुःख असेल, ते समजून घेतात आणि योग्य तो सल्ला देऊन त्या प्राण्याला घरी आणतात किंवा बरेही करतात.

त्या प्राण्यांचे बॉडी स्कॅनिंग पण सौ. वेदांती करतात, ज्यामुळे त्याला शरीरांतर्गत कुठला त्रास होत असेल तर

तेही समजते, आणि त्यावर मग योग्य उपचार करता येतात. सतत कान खाजवणाऱ्या एका श्वानाला बघून त्याच्याशी संवाद साधून त्याला घशाचा संसर्ग (Throat Infection) झाले आहे, हेही त्यांनी सांगितले. काही प्राणी चळीळपस करतात, आणि घरातल्या माणसाप्रमाणे वागायला लागतात. घरातला पुरुष बाईशी नीट वागत नव्हता, तेव्हा तो कुत्राही वयाने मोठ्या असलेल्या बाईला नखे मारू लागला होता. अशा पद्धतीने वर्तन समस्या (Behaviour Issue) सोडवायला पण त्या मदत करतात.

प्राणी घरातल्या वास्तूच्या ऊर्जेशी (Energy) पण एकरूप होऊ शकतात, हे त्यांनी उदाहरण देऊन सांगितले. त्यांच्या घरातल्या बेडकाचा अनुभव तर वेगळाच होता. त्याच्या बाहेर जाण्याच्या वाटा बंद झाल्याने तो भिंतीकडे तोंड करून घरातच बसून रहात होता. त्याच्याशी अंतर्मनाच्या पातळीवर संवाद साधून त्याला बाहेर पडायचे असेल तर भिंतीकडे केलेले तोंड उलट बाजूला कर म्हणून सांगितले. जेव्हा त्या बेडकाने आपल्या तोंडाची दिशा बदलली, तेव्हा त्याला घराच्या बाहेर नेऊन सोडले...

अनेक मजेदार उदाहरणे सौ. वेदांती यांनी कथन केली. उदा. भाजणीचे वडे न मिळाल्याने नाराज झालेला श्वान, लाडू न दिल्याने रुसलेला पोपट, ऊन न मिळाल्याने नाराज झालेला मोगरा, घरातल्या मुलीला अबरचबर खाऊ देऊ नका असे सांगणारा श्वान, नकारात्मक ऊर्जेची (Negative Energy) जाणीव झाल्यावर त्या बाल्कनीमध्ये न जाणारा श्वान, आणि गुरुचरित्र पारायण घरात झाल्यावर ती ऊर्जा नाहिशी झाल्यावर त्याच बाल्कनीमध्ये जाणारा श्वान, मुलीला विशिष्ट धर्मियांकडून त्रास होत आहे, हे पण त्यांनी जाणले आणि एका विशिष्ट मंत्राचा जप करायला सांगितला. त्यानंतर तो त्रास कमी झाला. ही पण जाणीव त्यांना होते, याचे खूपच आश्चर्य वाटले.

झाडांशी तर त्या संवाद साधतातच, पण मृत प्राण्यांशी पण संवाद साधू शकतात, जेणे करून त्यांचा पुढचा जन्म

काय असेल, हे त्यांना समजते.

एक अगदी वेगळा विषय, खूप उदाहरणे देऊन रंजक पद्धतीने त्यांनी सर्वासमोर मांडला, दोन पायाच्या बोलू शकणाऱ्या माणसाच्या मनात काय चालले आहे, हे समजणे मुश्किल, तर चार पायाचे प्राणी किंवा झाडे, निसर्ग ह्यांच्या मनातले जाणून घेण्याची अद्भुत किमया त्यांनी आत्मसात केली आहे. अभ्यास तर आहेच, पण त्याला अध्यात्माची पण जोड आहे. रेकीचेही अधिष्ठान आहे. ह्या सगळ्यांची सांगड असल्यामुळेच त्यांचा हा नवा अभ्यास विषय त्यांना नवनवे अनुभव देत आहे.

सौ. वेदांती ही आपल्या स्नेहसेवा सदस्य, सौ. अंजली भाटवडेकर यांची सून आहे. सामू-सुनेत खूपच ऐक्य आणि सामंजस्य आहे, हेही श्रोत्यांनी अनुभवले. (आजच्या काळात हेही कौतुकास्पद आहे...!)

सौ. वेदांती यांचा परिचय करून दिला सौ. अंजली भाटवडेकर यांनी तर आभार प्रदर्शन केले सौ. रेखा कसरेकर यांनी.

सौ. ऋचा सावरकर

एलोराचा पुनर्शोध

(Reinventing the Ellora)

दिनांक ११ नोव्हेंबर, २०२५ रोजी श्री. रवींद्र बोरावके यांचे एलोराचा पुनर्शोध (Reinventing Ellora) या विषयावर व्याख्यानवजा सादरीकरण झाले. सर्व श्रोत्यांचे बसल्या जागी कैलास लेणी (क्रमांक १६), वेरुळ येथील पर्यटन झाले. श्री. बोरावके व्यवसायाने मेकॅनिकल इंजिनियर आहेत. याशिवाय त्यांनी अर्थशास्त्रात बी.ए. आणि इंडॉलॉजीमध्ये एम.ए. केलेले आहे. गेली सात वर्षे ते वेरुळ लेण्याचा अभ्यास करीत असून मूर्तींचे डिजिटल पुनर्संचयितरण (Digital Restoration) करीत आहेत. म्हणजेच संगणकावर (Computer) पुनर्संचयन. ह्या कामाकरिता त्यांना भांडारकर प्राच्य विद्या संशोधन मंदिर या संस्थेची तीन वेळा फेलोशिप मिळाली आहे. Reinventing the Ellora हे पुस्तक त्यांनी प्रकाशित केले आहे. आज भग्नावस्थेत असलेल्या मूर्तींचा अभ्यास आणि भारतीय इतिहास, प्रतिमाशास्त्राचा (Iconography) अभ्यास करून त्यांनी संगणकावर त्या मूर्तींचे मूळ स्वरूप कसे असेल, याची चित्रं तयार केली आहेत. तेथे अनेक तास बसून, मूर्तींचे निरीक्षण, अवलोकन अभ्यास करून मग ही चित्रं तयार केलेली आहेत. ही एक तपश्चर्याच आहे. त्यांच्याच शब्दात सांगायचे तर, मूर्ती माझ्याशी बोलतात.

कैलास लेणीच्या प्रवेशद्वारापासून सुरुवात करून त्यांनी पूर्ण लेणी फिरून मूर्ती दाखवल्या. शेजारीच लेण्यांचा नकाशा पण होता. त्यामुळे कुठली मूर्ती त्या लेण्यात कुठे आहे, ते पण समजत होते. सध्या भग्नावस्थेत असलेली मूर्ती आणि पूर्वी ती कशी असेल, वास्तुविशारदाने (Architect) काय विचार केला असेल, हे त्यांनी विस्तृतपणे सांगितले आणि चित्रात दाखवले. श्रोते मंत्रमुग्ध होऊन ऐकत होते. प्रत्येक मूर्ती, त्यामागचा विचार आणि पौराणिक कथांचे संदर्भ पण त्यांनी दिले. यात श्रोत्यांचा पण सहभाग होता. मूर्ती ओळखायची कशी, हे पण त्यांनी सांगितले. मूर्तीची चिन्हे, जसे की वाहन, छत्र, शस्त्र, ध्वज हे त्यांची ओळख सांगतात. उदा. मोरावर बसलेले म्हणजे कार्तिकेय, मुंगूसाची थैली म्हणजे कुबेर, गोवर्धनधारी श्रीकृष्ण, इक्षुदंड म्हणजे मदन आणि रती, मकरावर गंगा नदी, कासवावर यमुना नदी. रामायणाचा पण मोठा पट होता. त्यात रामायणातील विविध प्रसंग कोरलेले होते. काही चित्रं त्यांनी त्यांच्या कल्पनेप्रमाणे रंगवली होती. थोडक्यात, पूर्वी साधारण रंग कसे असतील याची थोडी कल्पना आली. एक तास कसा गेला कुणालाच कळले नाही, इतके श्रोते त्यात हरखून गेले होते. एखादी कथा, प्रसंग, संदर्भ ते सांगत होते. श्रोते पण सादरीकरणात सहभागी झाले होते. शेवटी, सादरीकरण अजून थोडा वेळ चालले असते, अशी सर्वांची भावना होती. शेवटी काही प्रश्नोत्तरे झाली. प्रा. डॉ. दिनेशकुमार पांडे यांनी त्यांचा परिचय करून दिला आणि त्यांच्या विविध उपक्रमांची माहिती सांगितली. डॉ. विलास तोडकर यांनी आभार प्रदर्शन केले.

सौ. रेखा कसरेकर

कमला नेहरू उद्यान भेट

स्नेहसेवाच्या सदस्यांनी एरंडवणे येथील कमला नेहरू उद्यानाला मंगळवार, दि. १८ नोव्हेंबर, २०२५ रोजी भेट दिली. प्रास्ताविक प्राचार्य श्याम भुर्के यांनी केले. नेहमीप्रमाणे प्रार्थना झाल्यावर सौ. ऋचा सावरकर हिने छान शब्दात बागेची ओळख करून दिली. यानंतर शिल्पा कुलकर्णी हिने बागेतल्या सगळ्या झाडांची अभ्यासपूर्ण अशी ओळख करून दिली. सर्व सदस्यांच्या माहितीसाठी ती गुपवर टाकलेली आहेच. अधून मधून प्राचार्य श्याम भुर्के निवेदन करून गमती जमती सांगत होते. सौ. संध्या भडकमकर हिने, बागेत असलेल्या सगळ्या औषधी वनस्पतींची ओळख करून दिली. डॉक्टर केतकर यांच्याबद्दलची विशेष माहिती प्राचार्य श्याम भुर्के यांनी दिली. त्यानंतर पक्ष्यांच्या अधिवासासाठी अशा उद्यानांची किती आवश्यकता आहे, हे अलकाताईनी सांगितले आणि अर्थातच ते सर्वांना पटले

पण.बागेत तिथल्याच दुकानदारांनी कॉफी आणि नाश्ता सर्वांना दिला. अगदी जुजबी किमतीत हे पार पडले. त्यानंतर डॉक्टर केतकर यांच्या समाधीचे सर्वांनी दर्शन घेतले व त्यांच्या कार्याला सलाम करत अभिवादन केले.

प्राचार्य श्याम भुर्के यांनी डॉक्टर केतकर यांच्यावर केलेली कविता समाधीस्थळी फलकावर लावलेली आहे. ती त्यांच्यासोबत सर्व सभासदांनी म्हटली.

त्यानंतर रमत गमत, बागेचा फेरफटका मारत, गप्पांमध्ये रमत सर्वांनी एकमेकांचा निरोप घेतला. अशा मोकळ्या हवेतील भेटी नेहमी व्हाव्यात, असे सर्वांनाच वाटले, हेच आजच्या भेटीचे फलित म्हणावे लागेल. सौ रेखा कसरेकर यांनी सर्वांचे आभार मानले.

सौ अंजली भाटवडेकर

हिवाळ्याच्या गावठ्याला उष्णतेचा वेढा

महाराष्ट्रात हिवाळा म्हणजे सकाळची थंडीची दुलई, धुक्याच्या पायघड्या आणि उबदार उन्हाची सोनेरी चादर! परंतु गेल्या काही वर्षात हिवाळ्याची ही लयबद्धता बिघडत चाललेली आपण बघत आहोत आणि हिवाळ्याचे मूळ सौंदर्य लोप पावत चालले आहे. डिसेंबर-जानेवारीचे गुलाबी थंडीचे दिवस आता केवळ कॅलेंडरवरील हिवाळा म्हणून राहिले आहेत! तापमानातील होणारे चढ-उतार, प्रदुषणाचा पसरता विळखा आणि हवामानात होणारे चंचल असे बदल, या सगळ्यांच्या पिंजऱ्यामध्ये हिवाळा बंदिस्त झाला आहे आणि त्यामुळे त्याच्या सौंदर्यावर, त्याची शान, त्याची तीव्रता यावर परिणाम होत आहे.

शहरांचे दाही दिशांमध्ये वारेमाप होणारे नागरिकीकरण, बेसुमार वाहतूक आणि त्यामुळे घटणारी हिरवाई. यामुळे महाराष्ट्रातील हवामानाचा आलेख दिवसेंदिवस खाली येऊ लागला आहे. मोठमोठ्या शहरांमधून हिवाळ्यातील हवा अधिक थंड नसून अधिक प्रदूषित झाली आहे. ग्रामीण भागातही थंडीमध्ये धुक्याबरोबर धुरकटपणाचे सावट दाटून येत आहे. हा होणारा बदल आपल्या शेतीवर, दैनंदिन जीवनावर आणि आपल्या प्रकृतीवर होत आहे; किंबहुना अधिकच धोकादायक अशा आजारांचे प्रमाण दिवसेंदिवस वाढत चालले आहे.

या सर्वाला जबाबदार कोण? शासन की निसर्ग, की आपण स्वतः नागरिक? ढासळत चाललेल्या पर्यावरणाला आपण सर्वजण नक्कीच सावरू शकणार आहोत.

वाहनांचा कमीत कमी वापर आणि हवेतील धूर कमी करणे हे आपल्याच हातात आहे, नाही का? आपल्या वाहनांची पी.यु.सी. तपासणे किती महत्त्वाचे आहे? याची

जाणीव पण आपल्या सगळ्यांना आहेच. कारखान्यातून बाहेर पडणारे धूर यावर पण आपले नियंत्रण हवे.

सुजाण नागरिक म्हणून आपण सगळे यावर नक्कीच तोडगा काढू शकतो; कारण म्हणतात ना चॅरिटी बिगिन्स ऍट होम.

धन्यवाद.

सौ. अंजली हतवळणे

आध्यात्मिक जीवनशैली...

२५ नोव्हेंबर, २०२५ रोजी आध्यात्मिक जीवनशैली ह्या विषयावर डॉ. अरविंद जोशी ह्यांचे व्याख्यान झाले. डॉ. जोशी यांचा परिचय प्रा. रवींद्र कोठावडे ह्यांनी करून दिला.

स्टेट बँकेत प्रदीर्घ कारकीर्द असणाऱ्या डॉ. जोशी ह्यांनी प्रशिक्षण क्षेत्रात योगदान देण्यासाठी स्टेट बँकेतून स्वेच्छा निवृत्ती घेतली. आणि ह्या क्षेत्रात भरीव कामगिरी केली.

खरं म्हणजे आध्यात्मिक जीवनशैली हा विषय गहन, गंभीर. आपली आत्तापर्यंतची धारणा अशी असते की अध्यात्म म्हणजे, कर्मकांड, मंदिरात जाऊन सत्संग करणे, पोथ्या वाचणे, नामस्मरण करणे. पण नुसते देव देव करून देव भेटतो का? की आपण कशा पद्धतीने जगतो, किती प्रामाणिकपणे जगतो, संस्कारपूर्ण कसे वागतो, माणूस म्हणून वागतो का? आणि समोरच्याला माणूस म्हणून वागवतो का? दयाळूपणा दाखवतो का आणि सत्य, अहिंसा, आस्तेय ही अगदी मूलभूत तत्त्वे रोजच्या जगण्यात अंतर्भूत करतो का?

आणि हे जर करत असू, तर आपण आध्यात्मिक आहोत असे म्हणण्यापेक्षा आपण अध्यात्म जगतोय असे म्हणायला हरकत नाही. ही गोष्ट त्यांनी बरीच गोष्टीरूप उदाहरणे देऊन सांगितली.

मला वाटते भक्त पुंडलिकाला भेटायला विठुराया आल्यावर आपले पहिले श्रद्धास्थान आई-वडील ह्यांचे पाय चपत राहणारे पुंडलिक हे आध्यात्मिक जीवनशैलीचे मूर्तिमंत प्रतीक म्हणायला हवे.

एस.टी.ने प्रवास करणाऱ्या शिक्षकाची गोष्ट सांगून सचोटीचे महत्त्व डॉ. ओशी यांनी पटवून दिले.

अध्यात्म म्हणजे अधि+आत्म..

योग्य-अयोग्य ह्यांचा निर्णय घेताना आपण आपल्या अंतरात्म्याचा कौल घेणे म्हणजे अध्यात्म. अध्यात्माची काय सुरेख व्याख्या त्यांनी सांगितली.

अध्यात्माचे विवेचन करतांना त्यांनी कर्मकांड आणि त्यातून निर्माण झालेला शुष्क कर्मठपणा म्हणजे अध्यात्म नव्हे, हे आवर्जून सांगितले. साधन शुचिता जरूर पाळावी. पण त्याच वेळेला परिस्थिती आणि सामाजिक भान राखणे, मूल्यांचे अधिष्ठान पाळणे, नीती-नियम पाळणे, आपल्या हातून कोणाचेही नुकसान होणार नाही, अवमान होणार नाही, स्वतःचा स्वाभिमान जपतानाच समोरचा पण माणूस आहे हे समजून वागणे, आणि ह्या मूल्यांचा आपल्या रोजच्या जगण्यात अंतर्भाव करणे म्हणजे अध्यात्म हेही डॉ. जोशी यांनी सांगितले.

काही गोष्टी ह्या त्रिकालाबाधित असतात आणि तिथे तडजोड होऊ शकत नाही ही जाणीव स्वतःत रुजवणे म्हणजे अध्यात्म.

रस्त्यात पडलेल्या नोटेची गोष्ट, डॉ. बाविस्कर ह्यांची गोष्ट, पुढून आणि मागून कपाटाला पॉलिश करणाऱ्या सुताराची गोष्ट, ह्या सगळ्या गोष्टी सांगत असतानाच बाह्य चक्षुकडून अंतःचक्षुपर्यंतचा, बाह्य रंगाकडून अंतरंगाकडे होणारा प्रवास म्हणजे अध्यात्म हे सहज शैलीत त्यांनी कथन केले.

वेद वाचता आले नाहीत तरी चालेल, पण वेदना वाचता यायला हवी, आणि वेदना वाचणारा सहृदय माणूस हा नास्तिक असला तरी आध्यात्मिकच आहे, असेच म्हणायला हवे.

कोणाचीही आपल्या फायद्यासाठी पिळवणूक, शोषण करायचे नाही, कोणाचेही तळतळाट घ्यायचे नाहीत, म्हटलं तर इतक्या छोट्या, पण मूल्यांच्या पाटीवर ठळक लिहिता येतील अशा मोठ्या गोष्टी आपण साध्य करायचा प्रयत्न करुन आध्यात्मिक जीवनशैली आत्मसात करू शकतो, हेही सांगितले आणि ही गोष्ट मुळीच अवघड नाही, हे पण सांगितले.

शेवटी माणसाने माणसाशी माणसासम वागणे म्हणजेच अध्यात्म, अशी सहज सोपी व्याख्या आपण नक्कीच करू शकतो.

शेवटी सुधाताईंनी त्यांच्या नेहमीच्या, ठाशीव पद्धतीने व्यक्तीकडून समष्टीकडे नेणाऱ्या ह्या विषयाचा योग्य परामर्श घेत त्यांचे आभार मानले.

सौ ऋचा सावरकर